

Jarka je docela malá. Kdosi v rodině umřel a dítě, které vidělo jen věci, a ne jejich souvislosti, vymýšlí si novou hru. Vzít černou a ohromnou babiččinu zástěru a představovat s ostatními dětmi pohřeb. Jarka sama je nejpodnikavější a představuje mrtvého.

Hra musila být tajná, protože babička se rozzlobila na tuto pantomimu.

Ale byla tu jiná podobná hra: pohřby ptáků a myší. Jarka vede pohřeb po zahradě na hřbitůvek — je velmi vážná a pláče. A toto dítě, pružné a výbojné, se vesní do malých napodobivých vidění celým tělem a celou bytostí. Učí se jimi dýchat.

Jarce je 10 let. Chodí po sousedství přestrojena za žebračku nebo za jeptišku a vybírá ode všech. Nepoznávají ji ani doma. Stojí se tak ráda.

Jarka se řítí svým dětstvím. Je to dětství snad jen trochu bolavější a výbušnější než ostatních dětí, protože chce mít ze všeho. Otrásá se, prohýbá, chvěje se citlivostí pode vším, co jde kolem ní, kolem ní se všechno děje a mění, jako ona sama se neustále děje a mění.

Do veltruského kláštera přivezli dvě sestry: Miladu a Jarku. Jarce je deset. Přemýšlí o nezbytnosti žít tady, trochu skepticky; celá přitom vypjatá, vyvádívá, vzpurná.

A náhle nový svět. Sestry, které mújejí jedna druhou s obřadností námořních lodí. Děti, které vzhlízejí s láskou vášnivou a neklidnou k těmto ženám bílým a černým, s obličejí maskovanými dobrým úsměvem, archaickým úsměvem řeckých soch.

Bílá ložnice, kde Jarka, nejprve skeptická jako její sestra, starší a snad ještě ochotnější se smát, není si zpočátku zcela jista sebou. Neočekávaně se stává nekonečné zbožnou. Zapomíná na domov, neusměje se, nevzkřikne, při modlitbě obracejíc oči jako svatí na barvotiscích. Je vzorem. Jarka věří, že věří. Miluje schýlenou hlavu a lehký krok, když se spěchá ráno k přijímání. Miluje svazečky polních květů, které se kladou kolem talířů na stolech jídelny, miluje tichou fontánu na dvoře pod velkými stromy i ochozy ke kapli a malé oltáře, které jsou všude.

Zmocňuje se jí Bůh v kostýmu úsměvné klášterní sestry. Jarka se dává oblékat do této nové hry.

Svět, ve kterém utonula. Zde nelze být sebou samou; proměna láká. Klášter, který jinak jen nivelizuje tyto mladé lidi, podřídí je starému kultu, vyrovná malé jejich protiklady důsledností svého tichého světa — ten učí i hře. V jeho

nábožných slavnostech se uniká vlastnímu jménu. Jarka by zde chtěla zůstat věčně. Slibuje, že se sem vrátí i na druhý rok.

Ale klášter je jako všechna kouzla. Trvá, pokud jsou vztaženy ruce. Jarka přijede domů a vybuchuje starou divokostí. Nevzpomene vůbec nazpět. Bylo to kouzlo, byla to hra, toť vše.

Autora neznám: P o p e l k a — hrála jsem P r i n c e . V Řevnicích.

Autora neznám: T á t a n a s e v e r , m á m a n a j i h — T á t u .

J. Kvapil: R u s a l k a — (H a j n ý) . V řevnickém lese.

M e d v ě d a v í l a — (Č a r o d ě j) . V řevnickém lese.

* * *

Jarka sedí ve svém pokoji. Je večer a za ní veliký den. Tváře jsou žhavé a dosud voní ličidlem.

Dlaň, která se k nim zdvihá a dotýká se jich, dotýká se něčeho nově závažného: dotýká se první masky.

Jarka to nebere vážně. A zítra se půjde koupat, zdá se, že bude krásný den. Ale — ale toto představení v lese (hráli Rusalku a Jarka Hajného) před tolika lidmi se naléhavě vrací a nelze usnout. Jarce se hrozně chce sdílnosti, chtěla by mluvit, chtěla by se vymluvit ze vzrušení, které ji zachvátilo. Dívala se přece od počátku na celé to hraní jako na žert?

Noc voní hvězdami, všude noční hluky, výkřiky a volání nad tichem. Co je v noci slyšet zvuků! Usnout — spát —

Jarka, má-li jít do Národního divadla, rozčilením její. Leckdy je hra jako šedivé kostky, které úmorně někdo klade dál a výš. Nerozumí. Nemusí rozumět. Nechodí do divadla kvůli kusům.

Dívá se na jeviště. A náhle něco podobného jako v létě v Řevnicích, když poprvé viděla kolem sebe neskutečné lidi, s nimiž hrála, sama neskutečná.

Herec není ještě očím zajímavý svou tvárlivostí, ale svou tváří, svou neměnnou podobou, svou nejvnějšnější maskou: svým jménem. V Jarčině slovníku je teprve několik slov pro popis hry a člověka:

Sedláčková

Ach, proč nejsem tak krásná a nadaná jako ona! Miluji čím dál víc divadlo a chtěla bych se mu věnovat, zasvětit mu svůj celý život. Stačí, když slyším o divadle, když jdu kolem něho, a už ve mně vzrůstá silná touha po něm. Stále mne pronásleduje myšlenka, čím budu, a vím přece jen jedno jediné východisko: kdybych se stala pravou umělkyní. Avšak mám vůbec nějaký talent a dovolili by to doma?

Jarka vášnivě čte. Její vlastní život se při čtení dotýká životů jiných lidí, tak blízkých, tak důvěrných. Její vnímavost se ohýbá a poddává pod dotykem slov,

která mnou a zbystrují mozek a schopnost vidění. Jarka se učí rozumět slovům. Učí se znát jejich nosnost a nepochopitelnou obratnost, s níž jednou na ni z vět volá smutek a jindy hněv.

2. října

Již několik dní mate mne myšlenka, čím budu. Strašně se trápím a jsem rozčilená. Stále ta myšlenka, Čím budu.

Jako ve snách, ale jistě — herečkou. Jakmile slyším o divadle, jsem jako očarovaná, jako blázen. Čtu, slyším hru na klavír a tak krásně sním o divadle.

28. října

Můj sen.

Na dnešek se mi zdál krásný sen. Zdálo se mi o Sedláčkové, jak jsem byla u ní v domě. Šla jsem nahoru po schodech a ona sama mi šla naproti. Ona, ta něžná, krásná herečka.

A dostala jsem velkou odvahu, že ji musím jednou navštívit.

15. listopadu

... bydlí ve třetím poschodí. Schody jsou bílé, na nich zelený koberec. Její dveře jsou hnědé, na nich malé kulaté okénko a nad ním kousek výš bílá tabulka — otřete obuv — to značí, že má mnoho návštěv. Pod tím je černá tabulka se zlatými písmeny — Max a Andula Urbanovi. —

Moc se mi to líbilo a když jsme šly zpátky z vycházky, zase jsme se tam zastavily.

21. listopadu

Dnes jsem měla zlost, ale přece jsem byla šťastná.

V bytě u Sedláčkové.

Zazvonily jsme a přišla nám otevřít moc hloupá služka. Hned nás vedla dále. Radostí jsem si ani nemohla tu chodbu prohlédnout. Víím jenom, že je tmavá a na věšáku visel kabát a klobouk. Když se vejde, napravo jsou dveře do salonu, nalevo skleněné dveře; a bylo tam plno květin. Ta služka šla pro Sedláčkovou. Ten její pokoj byl báječný. Vprostřed byl velký perský koberec, napravo visela až od stropu dlouhá hedvábná záclona, zlatem prošíváná. Nalevo byla velká kredenc a na ní malé fotografie Sedláčkové. Vedle té prošíváné záclony byl malý černý stůl, ale ani nevím, čím byl pokryt. Okolo něho byla tři zelená křesla. Pak byly dveře a vedle nich na vyvýšeném místě kulatý stůl pokrytý bílou dečkou, na něm stříbrný košíček a v tom košíčku byl cukr. V pokoji bylo také šest lamp se stínítky. Pokoj měl tři okna, na nich bílé záclony, dírkované, s volány. U dveří byl ještě malý stůl s jablky.

Za chvíli přišla jen ta služebná, přinesla nám podepsané fotografie a řekla: „Milostpaní dává pozdravovat.“ My poděkovaly a šly. Měla jsem strašný dopal. Tak jsem se rozhodla, že půjdeme k zpěvačce Bogucké.

16. prosince

Kterak jsem se dnes pevně rozhodla.

Nechci se vdávat a k ničemu necítím v sobě vlohy, jen divadlo miluji z celé duše. Proto jsem se rozhodla, že se stanu herečkou. Zní to nepěkně, lepší je slovo umělkyně, ale tou se asi nestanu. Je velký krok do života, kdo jde k divadlu, ale ať přemyslím, jak chci, je na vše jediná odpověď: nejsi pro nic jiného stvořena než pro divadlo. Tolik si na sobě dávám záležet a teď se najdou lidé, kteří se na mne z vysoka podívají až se dovědí, že chci jít k divadlu. A doma se bude klást velký odpor, toho se velice obávám. Jen aby čas teď rychle letěl, abych se mohla věnovat umění. Bože, jak dlouhý čas mám ještě před sebou!

22. prosince

Mívala jsem často chvilkové nálady, ale že půjdu k divadlu, stále pevně ve mně vězí. Začínám teď být smutná. Sotva ta myšlenka přijde, už se vidím na jevišti, přede mnou jsou diváci a zmocní se mne podivné tušení, pocit smutku. Proč? Na to si nedovedu odpovědět, vždyť se tam tolik těším — a p ř e c e tuším uprostřed té slávy svoji zkázu.

Když teď čtu, co jsem napsala, musím se smát. Začnu-li o samotě přemýšlet, nevím ani někdy, co se se mnou děje. Tu jsem až nemožně vážná a jako v horečce. Kdyby někdo viděl tu veselou Jarku v tomto stavu, zasmál by se. A přece: vím a jsem přesvědčena, že budu v divadle nešťastná. Vím to a proč si tedy dělám ty krásné naděje?

Proč?

Stále píši a píši, na učení myslit nemohu, jen na to své divadlo.

31. prosince

Je za tři minuty půlnoc. Přeji si, abych v novém roce byla alespoň tak šťastná jako letos.

Sbohem, starý roku!

Doba mých divadelních začátků

B. Němcová: *Babička v zámku* — (Kněžna). V bytě u Šimáčků.

F. J. Čečetka: *Zlatokvět* 11. VIII. — (Vodník). V řevnickém lese.

J. Kvapil: *Pampeliška* 8. IX. — (Král). V řevnickém lese.

* * *

Od půlnočního úderu je Jarce čtrnáct let. Snad, naslouchajíc hukotu městského času, myslí na svoje léta. Loni, to je dávná minulost. Jarku asi zaráží, jak mnoho zapomíná z těch dnů, které prožívala jako vzrušení. Jak jen zastavit čas, aby dovedla všechno alespoň zaznamenat? Zmocňuje se jí chvat. Úzkost. Ale i tato úzkost odvrací její oči od minulosti.

Nemyslí ani na budoucnost, myslí na sebe, myslí v sobě, myšlenky nenabývají určitého tvaru, ačkoliv Jarce se zdá, že jich vidí ve své hlavě nekonečný počet. Dojmy, pocity padají jeden za druhým na srdce a zatěžují je. Tuto úzkost už Jarka dobře zná, třeba o ní neumí mluvit s jiným.

Proto je tu deník. Jarka neumí mluvit s lidmi navzdory své živosti. O svém nejtajnějším a neklidném já nedovede říci nikomu. Není dosud slov. I když tráví celé hodiny jejich vymýšlením, stává se jí, zeptá-li se na něco, že jí odpovídají na cosi zcela vedlejšího, jako by vůbec nevyslovovala slov, na která myslí. Nejvíce hovoří se sestrou, touží po přítelkyni.

Nakonec zbývá zase jen deník. Vedle dětských záznamů začíná se měnit ve sbírku otázek. Ale je to jen monolog.

Dnes před ulehnutím si vzpomíná na malý obřad, který jí poradila služka. Dvanáct papírků s dvanácti „úděly žen“ se vsune pod polštář a ten, který ráno vylovíte první, je osudný a souzený.

Ráno táhne Jarka polo vážně, polo posměšně. Ale stojí na něm něco, co znovu zadrhne hrdlo a přivolává úzkost:

Budu umělkyní.

Jarka má u sebe nové fotografie Sedláčkové a chce s nimi k ní do šatny.

Běžela jsem nahoru rychle, plna odvahy. Ale — mám zaklepat? Či mám snad čekat? Mám se vrátit dolů? Ne! Už jsem stála před šatnou. Nevím a nevím — ale

tu se otevřely dveře a vyšla slečna Ella. Hned se mi kmitla hlavou myšlenka, požádat tu Ellu.

Když se vracela do šatny s nějakou paní, přistoupila jsem k ní a řekla: „Prosím vás, slečno, dejte to milostivé paní podepsat.“ Vzala to ode mne, kývla hlavou a odešla. Nechala u šatny pootevřené dveře a já viděla Sedláčkovou, bohužel ne dobře. Stála před velkým kulatým zrcadlem a pudrovala se. Pak mi přibouchly dveře.

Chvilka — chvilka a otevřely se dveře a v nich stála Sedláčková. Měla tak krásné vlasy, že se mi tak plavé nikdy nezdály. Na sobě měla takový divný přehoz z bílého hedvábí. Podávala mně fotografie a na můj pozdrav řekla: „Nazdar“.

7. dubna

Odpoledne v Národním na Pygmalionu. Sedláčková byla roztomilá a drzá ve všech jednáních. Jen ve čtvrtém měla zase ohromný dekolt, docela nahé ruce a záda, což se mi na ní mnoho nelíbí, ale mimo to byla rozkošná.

Jarka se učí u otevřeného okna. Musí se učit. Maminka se na ni chvílemi dívá. Jarka předstírá horlivé zaujetí pro diamanty a jejich naleziště.

Flašinet! Jako by schválně přišel flašinetář, posel městského jara a otevřených oken. Ovšem — diamant je čistý uhlík, je to minerál...

Kdo by řekl, že ulice má tolik zvuků? Ano, maminko, největší tvrdosti, průhledný, vzácně i zbarvený...

Energická Jarčina hlava je skloněna a červená.

Mluví k ní o lenosti, o nedbalosti, o jakési budoucnosti.

Nelze jinak. Jarka půjde na procházku. Musí ven, musí běžet ulicemi, musí být uprostřed zvuků venku a jít s jarním průvodem, který se dnes zmocňuje města.

Co z toho dítěte jenom bude?

Dnes jsem strašně vyváděla. Slečny ve škole se na mne zlobily, slečna doma se zlobila, zkrátka dnes jsem zlobila všude. To je nejspíš nějaká moje nová nemoc.

9. května

Bylo mně tak hezky a divně, že jsem v přestávce lítala po prázdných chodbách, protože většina dětí byla ve třídě. Děti z I. ročníku říkají, že se jim moc líbím a jedna řekla dokonce, že mám svatozář okolo hlavy.

Na návštěvě mně také říkali, že jsem hezká, že mi to sluší. Přišlo mně to tak divné, jsem pořád stejná, a pak: když se někomu líbím, tak ať mně to neříká.

23. května

Odpoledne jsem byla na pohřbu slečny Kronbauerové. Byla tam také Kronbauerová z Národního divadla, snad je to příbuzná nebo teta, protože plakala. Když jsem se tak na ni dívala, pomyslíla jsem si, jak s ní zacházejí u divadla. Je taková ubohá. Je přece hezká, hodná a hezky hraje, a za to má tak malé úlohy. Je tak slabá, ručím za to, že dostane souchotiny. Tak hezky se tam modlíla a byla tam s nějakým důstojníkem.

13. července v Řevnicích

Tak zase hrajeme. Nikdo neví, jak jsem se na naše divadlo těšila. A teď takové zklamání.

Hrajeme pohádku Zlatokvět a já dostala roli Vodníka. Když si to uvědomím, zmocní se mne zvláštní tíseň, je mi líto sebe samé, když se jen představím v té ošklivé podobě. Cítím, že bych chtěla nějakou úlohu jako druhé dívky — ale skoro si to zase vyčítám, že mne to napadá. Je to, jako bych jim záviděla. Ale odháním rychle ty myšlenky od sebe, neboť přísloví „Přej a bude ti přáno“ prý působí radost. Jsem hloupě nespokojená. Uznali asi, že se pro nic lepšího nehodím a nejsem asi dost hezká. Ano, kdybych byla hezká, dostala bych jistě také takovou úlohu, jako na příklad Anka. Mám ji ale ráda a když si uvědomím, že se zabývám myšlením, jako bych jí záviděla, tu se hrozně stydím sama před sebou.

20. července

Jsem tolik nespokojená sama sebou. Před několika dny bych málem byla dětem záviděla a dnes nalézám na sobě druhou, ještě horší chybu a to, že jsem na sebe pyšná. Dívám se na sebe, jako bych byla bůhví jak nadaná, dokonalá. Víím, že nejsem, a přece ta pýcha mne neopouští. Jak mě to mrzí, jak trápí.

A dva dny poté:

Strašně jsem se nudila. Hlavně při zkoušce. Jsem taková ošklivá, myslím, na co nemám, a pořád mám tu ošklivou chybu, že jsem hrozně pyšná a stále se tomu nemohu odnaučit. Ale jde to tak ztěžka.

Malá herečka prožívá velkou krizi. Celou dlouhou zimu viděla mizet malou dívku s odřenými koleny pod majestátem velké dámy, kterou bude hrát. Hajný, Vodník, to byla příliš ona sama. Byla to komedie, jakou tropila kdysi po schodišti.

A nejpodivnější věc: měla s Vodníkem ještě větší úspěch než s Hajným. Nevěřila tomu. Zaznamenala úspěch se skeptickým úsměvem, stejně jako svou první avanturu.

Řekli mi, že teď chodí za mnou. Divím se tomu, neboť se s ním stále jen hádám a zlobím. Je to zlé, když se člověk v těch chlapečích vůbec nevyzná.

Ale mohu říci, že mne to těší, mrzí mne jedině, když hraji, že nedostávám žádných kytek.

Po premiéře a reprise Zlatokvětu 11. a 25. srpna

Dnes poprvé jsme hráli divadlo. V Praze jsem se na ně tolik těšila a teď bych raději nehrála. Mrzí mne, že na mne padne vždycky tak hloupá úloha. Teď máme hrát Strakonického dudáka a já mám dělat Kordulu. Nebaví mne to a nevím ani, jak to dopadne. —

Od rána až do poledne přšelo, takže se skoro s jistotou mysli, že se nebude hrát. Ale ke druhé hodině se od Karlova Týna začalo jasnit a tak jsme jásali. V lese nastal divadelní ruch. Všichni hráli tentokrát velmi dobře, jak malé, tak i velké úlohy. Já dostala 3 kytice! V jedné byl uvázán moc hezký panáček, ale když jsem jej převlékala, upadla mu ručička a nožička.

Pan Tille psal kritiku a o mně byla moc hezká, hezčí než o Andě, hlavní úloze. Strakonického prý hrát nebudeme, protože polovina dětí už odjíždí; a nacvičíme si ještě Pampelišku. Já mám zase hrát Krále a Stráž. Ale Stráž hrát nechci a musím.

8. září

Mám ráda V. Dnes jsem na to přišla. Ale nevím vůbec proč. Nyní se s ním zlobím. Mluvím s ním přece trochu, ale to pouze o divadle.

15. září

Dnes zase mnoho přemýšlím a uvažuji, jak jsem divná a jak se měním.

Chlapci jsou mi protivní, chci být herečkou. Ale nejraději bych hrála pod podmínkou, že budu hrát samé ženské. Zde hraji divadlo hrozně ráda, myslím si, že jsem v Národním. Začínám zde mít dost velký úspěch.

Jarky se zase zmocňuje pocit chvatu. Chvílemi ví, že nemá nač spěchat, i právo si k tomu přiznává s trochou lenivosti, a přece ten neklid, cosi horečného a žíznivého a bázlivého. To není jasná a přímá otázka co bude, spíše strach, aby se na nic nezapomnělo, aby se všechno vzalo v počet.

Nedávejte tomu prozatím výklad, který je tak snadný, výklad od konce. Toto děvce ještě dlouho nebude umírající mladou herečkou. Jen ten chvat, ten strach, že se nejde ze všech sil, že se vidí všechno příliš pozdě, příliš mlhavě a hlavně: neurčeno jí samou — ten strach je oběma společný.

Jarka usedá k oknu a dívá se do ulice. Vidí na sobě dětskou zástěrku a sebe v rozhovoru s kterousi návštěvou. Ptá se jí:

Co děláš? —

Ale, celý den si hraju. Pořád si hraju. Chci si hrát. —

A neomrzí tě to nikdy? —